

До спеціалізованої вченої ради К 64.051.31
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
61022, м. Харків, майдан Свободи, 6.

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Могілевського Всеволода Сергійовича «Роль місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності», що подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

Ступінь актуальності обраної теми дисертації. Глобальний політико-правовий простір сьогодні знаходиться у стані пошуку нових моделей ефективної взаємодії державних інститутів та органів публічної влади національного і локального рівнів. Якість такої взаємодії здатна стати індикатором відкритості політичних систем сучасності, стабільності конституційного ладу та працездатності міжнародної безпекової парадигми - світопорядку. Практика децентралізації та активізація форм реалізації принципів народовладдя в перехідних суспільствах потребує відповідної міжнародно-правової та національно-політичної суб'єктності об'єднаних територіальних громад та переосмислення ролі органів місцевого самоврядування.

Реконструкція ключових засад конституційної архітектури світу відбуватиметься навколо людського ресурсу, капіталізації територій та артикуляції їх інтересів. Основною проблемою розвитку сучасного конституціоналізму є питання допустимого ступеню втручання державної влади в життєдіяльність суспільства. Тому, з огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження Могілевського В.С. «Роль місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності» є актуальною як для юридичної науки, так і для української політико-правової практики.

Конституціоналізм часто асоціюється з правовими нормами, перш за все викладеними в Основному Законі держави. Конституційні норми регулюють

устрій публічно-владних інститутів таким чином, щоб останні могли гарантувати права і свободи людини і громадянина та, одночасно, не могли концентрувати владу і безкарно порушувати права і свободи особи. Враховуючи те, що глобалізація є викликом для традиційних політичних систем суспільства в національних державах, кристалізується лише два напрями трансформації конституціоналізму: або перетворення держави в інститут консерватизму і культурного регресу, або формування модерної політико-правової системи суспільства на основі гарантування захисту прав людини та забезпечення верховенства права. За умов такої постановки проблеми реалізація конституційного права громади на управління територією та розвиток інституту місцевого самоврядування як чинника впливу на успішність демократизації та ефективності конституціоналізму мають вельми актуальну місію. Це обумовлює виняткову доцільність дисертаційного дослідження Могілевського В.С.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна не викликає сумнівів. Ретельне вивчення змістовності висновків, логіки подання матеріалу та аргументованості авторських позицій дисертаційної роботи дає підстави заключити, що концепт дослідження, який полягає у вирішенні екзистенційних питань існування та функціонування територіальної громади, що базується на теорії публічної влади, яка здійснюється в умовах демократичної правової державності в інтересах усіх членів суспільства, здобувач розкрив повною мірою. Заслуговує на повагу дослідження автором публічної самоврядної (муніципальної) влади як самостійного виду (рівня) публічної влади, що має не державний, а самоврядний характер. Встановлення її критеріально-кваліфікаційних ознак і характеристик, без сумніву, збагачує сучасну доктрину конституційного права.

Безсумнівним науковим здобутком автора є міждисциплінарний методологічний інструментарій дослідження, що базується на поєднанні методів аналітичної філософії, класичної концепції конституціоналізму та теоретико-методологічних підходів до вивчення публічної влади, муніципального права та

загально-гносеологічних прийомах пізнання. Використання в методологічній базі методів історичного пошуку, компаративного аналізу, емпіричного узагальнення, моделювання та абстрагування, діалектичного, системного, комплексного та інших методів свідчить про високий загальний науковий рівень здобувача і робить його положення презентативними і пізнавальними. (с.20)

Викликає повагу авторська думка, щодо ролі вітчизняного конституціоналізму у процесах конституціоналізації та інституціоналізації місцевого самоврядування, що дозволяє інтенсивно розвивати інститути локальної демократії, процедурно сприяє становленню місцевого самоврядування як важливого інституту громадянського суспільства та правової держави. (с.78) Наведення доказів обмеження етатизму та свавілля державної влади завдяки місцевому самоврядуванню, розширює феноменологію конституціоналізму у порівнянні з інститутом локальної демократії і надає нових загальнодемократичних рис, розвиває поняття у бік більш глибинної та системної гуманізації та демократизації за рахунок появи так званого «локального інтересу», його розмежування з інтересом державним. З цього приводу концепція муніципальних прав людини дає поштовх для розвитку гуманізації вітчизняного конституціоналізму та трансформації глобального конституціоналізму в бік його пріоритетної людиноцентричності та гуманітаризації міжнародно-правових відносин. (С.108-109)

У дисертації комплексно проаналізовано еволюцію сфери становлення та вдосконалення інституту місцевого самоврядування на тлі розвитку вітчизняного та глобального конституціоналізму. Автором комплексно викладено особливості правового регулювання інституту місцевого самоврядування України у межах національного та міжнародного конституціоналізму, що дає підстави прогнозувати подальший розвиток цього інституту та його вплив на всі сфери суспільного і державного життя. (с.180)

Вступ дисертації детально описує основні положення дослідження, в яких обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, висвітлено ступінь її наукової розробки, вказаний зв'язок теми із науковими планами та програмами вищого

навчального закладу, в якому проводилося дослідження, сформульована мета, завдання, об'єкт, предмет та методологія роботи. Отримана наукова новизна показує важливість праці, можливість її теоретичного та практичного застосування. Також у вступі наведено дані щодо апробації та публікації результатів дослідження. Підрозділ описання структури та обсягу дисертації в наявності.

Перший розділ дисертації присвячено феноменології та параметральним ознакам інституту місцевого самоврядування в умовах правової демократичної державності. Автором доведено, що активізація процесів розвитку демократичної правової державності актуалізує питання формування правового простору функціонування цього важливого конституційного, соціально-правового і політико-правового інституту, показує шляхи вирішення екзистенційних питань існування та функціонування територіальної громади. В цьому розділі розкрито сутність конституційно-правового принципу формування та організації локальної демократії. Також автором обґрунтовано доцільність наявності інституту місцевого самоврядування, як фактору обмеження етатизму та свавілля державної влади.(с.61)

Другий розділ дисертації автор присвятив вивченню інституту місцевого самоврядування, як складової частини вітчизняного конституціоналізму. В роботі детально описані процеси розвитку інститутів локальної демократії та їх вплив на становлення місцевого самоврядування, як важливого інституту громадянського суспільства та правової держави. Також у межах розділу обґрунтовано доведено, що сучасний розвиток місцевого самоврядування в умовах вітчизняного конституціоналізму може реалізовуватись не тільки за рахунок посилення компетенційних повноважень його органів, а й шляхом формуванні високого рівня мотивації у жителів до участі в місцевому самоврядуванні за рахунок використання його великого демократичного та гуманістичного потенціалів, із зазначенням та використанням концепції муніципальних прав людини. (С. 103-116)

Третій розділ дисертації презентує аналіз місцевого самоврядування як

інституту глобального конституціоналізму та індикатору його перспективності. Автор посилається на глобалістський потенціал територіальних громад, який базується на сучасних досягненнях, взаємодіях та переплетіннях різних тенденцій політичної, економічної та правової глобалізації, коли локальні суб'єкти права набувають відповідної правосуб'єктності у функціонально-дискурсивних процесах світового та універсального рівня. У цьому контексті, практика місцевого самоврядування, виступаючи об'єктом міжнародно-правового регулювання та предметом багатосторонніх міжнародних міждержавних угод, фактично виступає іманентним елементом та наглядним прикладом глобального конституціоналізму, бо в ній тісно переплелися національні та міжнародні засади, що у підсумку реалізують права людини і громадянина у їх широкому розумінні на локальному рівні функціонування соціуму, забезпечуючи стабільне існування та функціонування людських поселень. Автором презентований висновок (С.180-181), який вказує, що проведення реформування інституту місцевого самоврядування в Україні об'єктивно є пов'язаним з проведенням законопроектних робіт, а це є неможливим без врахування вимог конституціоналізму, зокрема глобального конституціоналізму, що базується та розвивається на основі правової глобалізації.

Висновки дисертації є змістовними й аргументованими, вони систематизують проведений аналіз ролі місцевого самоврядування у становленні конституціоналізму, викладені лаконічно, повністю відповідають поставленим завданням.

Основні результати дисертації викладені в 9 наукових публікаціях, які повною мірою відображають основні авторські досягнення, що викладені у дисертації. Зокрема, автором опубліковано 5 статей у фахових наукових виданнях з юридичних наук, які також включені до міжнародної наукометричної бази «Index Copernicus» (Польща), а також 4 тез наукових доповідей під час роботи науково-практичних конференцій, у тому числі міжнародних. Оформлення дисертації та автореферату відповідає вимогам, що встановлені Міністерством освіти і науки України.

Проте дисертаційне дослідження ще більш виграло, якщо б автору вдалося:

1. Напрацювати цілісний категоріально-понятійний апарат із однозначним трактуванням. У цьому контексті, потребують додаткового уточнення такі поняття, що вживає автор: «глобальний конституціоналізм», «екзистенційні інтереси територіальної громади», «глобалістський потенціал територіальних громад», тощо.

2. Відтворити чітку кореляцію між метою, предметом і завданнями, науковою новизною та висновками на користь ключових концептів. Формулювання теми дослідження, на наш погляд, потребує додаткового уточнення. «Питання взаємодії та ефективності» заявлено автором в темі як форма співпраці місцевого самоврядування з конституціоналізмом? Більш того, тема і мета дослідження формуються навколо ролі місцевого самоврядування в становленні конституціоналізму, а предметом заявлений правовий статус інституту місцевого самоврядування; завдання мають конкретизувати предметну область дослідження, а не розмивати її, ставлячи завдання дослідити феномен місцевого самоврядування як рівня публічної влади, як сфери локальної демократії, як прояву та форму реалізації прав людини, як чинник глобалізації.

3. Уникнути повторів тексту в позиціях новизни та висновків, що виносяться на захист (7 позиція «уперше» та 11 висновок), і суперечностей у змісті висновків дисертаційного дослідження. Так, 3 висновок містить твердження, що «муніципальна влада має недержавний, а самоврядний характер... та характеристики, що відрізняють її від інших видів влади», проте 5 висновок презентує «місцеве самоврядування як інститут держави, конституційного права, конституційного законодавства».

4. Загальне зауваження щодо змісту дисертації: слід зазначити, що автор зловживає використанням в тексті дисертації занадто обширних конструкцій, які з формально-граматичного погляду є правильними, а з погляду смислу, відчувається відсутність їх змістового наповнення.

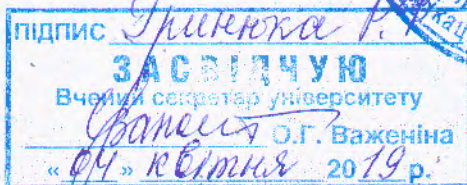
Враховуючи наведене вище підкреслюю, що висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження

Могілевського В. С. оскільки вони є суб'єктивними і мають дискусійний характер. Їх зміст формується навколо міждисциплінарних і поки недостатньо досліджених питань, а тому вони не знижують науковий рівень і практичну значущість виконаної дисертації, яка є завершеною, актуальною, самостійною, цілісною творчою науковою працею.

Отже, за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю одержаних результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація Могілевського Всеволода Сергійовича «Роль місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності» відповідає вимогам п. п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присвоєння йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

Професор кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права,
д.ю.н., професор, Заслужений юрист
України, ректор Донецького
національного університету імені
Василя Стуса

Григорук Р.Ф.